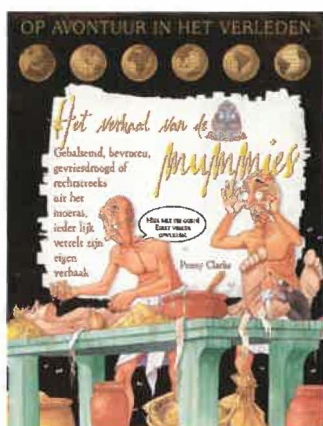

PENNY CLARKE, OP AVONTUUR IN HET VERLEDEN. HET VERHAAL VAN DE MUMMIES (BIBLION UITGEVERIJ, LEIDSCHENDAM 2011) 64 BLZ., € 14,95.

Mummies zijn een onuitputtelijke bron voor fantastische verhalen en verzinsels. Tegelijkertijd is het een onderwerp dat velen tot de verbeelding spreekt. Of het nu om Egyptische farao's of in zand begraven burgers gaat, of het nu veenlijken of gebalsemde lichamen zijn, als er maar iets te melden valt - zie recent de reconstructie van Ötzi - dan is ook het grote publiek geïnteresseerd. Het is dan ook logisch dat Biblion, toen een Britse uitgever een fraai kinderboek over mummies uitgaf, de rechten voor Nederland kocht

en dit boek in vertaling heeft uitgebracht. *Het verhaal van de mummies* gaat grotendeels (43 bladzijden) over Egyptische mummies. Een team van een tiental illustratoren doet uit de doeken waarom werd gemummificeerd, hoe dat werd gedaan, hoe werd 'begraven', et cetera. Dat gebeurt behoorlijk gedetailleerd, getuige bijvoorbeeld de exacte volgorde waarin bepaalde delen van het lichaam in linnen werden gewikkeld en de precieze plaatsing van amuletten op het lichaam van Toetanchamon. Penny Clarke, de auteur van het boek, is behoorlijk schatplichtig aan het wetenschappelijke onderzoek naar de door Howard Carter gevonden tombe. Wie ooit in

het archeologisch museum in Cairo is geweest, herkent vele nagetekende attributen. De laatste twintig bladzijden gaan over allerlei andere bewust of onbewust geconserveerde lichamen: Groenlandse ijsmummies, veenlijken, plastinatie, wassen beelden, reliëfs, enzovoorts. Opvallend is dat zelfs de omslagbladen nog voorzien zijn van nieuwe informatie. *Het verhaal van de mummies* kan een prima bron zijn voor een werkstuk of presentatie van een leerling in de onderbouw. Hier zal de leerling voldoende informatie vinden die niet in *no time* bij elkaar te googlen valt.

Ger Jan Onrust

BERT KOENE, GOEDE LUIDEN EN GEMENE ONDERZATEN. ASSENDELFT VANAF ZIJN ONTSTAAN TOT DE NADAGEN VAN DE GOUDEN EEUW (VERLOREN: HILVERSUM 2010), 320 BLZ., € 29,00.

Streekhistorici heb je in alle soorten en maten. Ze zijn er van chroniqueurs tot aan beroepshistorici. Er zijn fantasten en er zijn er die niets durven schrijven tot het door verschillende bronnen wordt bevestigd. Veel van het gepubliceerde - zeker waar het om hoge oplagen gaat - heeft een nostalgische inslag. Daarnaast zijn er personen die het aandurven om voor velen moeilijk toegankelijke bronnen zodanig te presenteren

dat de vroegste geschiedenis van een dorp zichtbaar wordt. Bert Koene is zo'n man. Sinds een klein decennium houdt hij zich bezig met vooral de laatmiddeleeuwse geschiedenis van Kennemerland, in het bijzonder met de geschiedenis van Assendelft. Dit voormalige lintdorp tussen Krommenie en Beverwijk, is opgegaan in Zaanstad (waaraan het de nieuwbouwwijk met de afzichtelijk nostalgische naam Saendelft te wijten heeft), maar was vroeger op Haarlem gericht. Het gebied van Assendelft werd bewoond in de late IJzertijd tot de derde eeuw, hetgeen in *Assendelftver Polder Papers* uitstekend is gedocu-

menteerd. Voor de rest heeft een voormalige burgemeester twee boekjes met korte verhandelingen geschreven en publiceerde een ex-koster de geschiedenis van de plaatselijke katholieke kerk. Er zijn dorpen die het met minder moeten doen. Dat geldt zeker sinds *Goede luiden en gemene onderzaten*. Bert Koene beschrijft de geschiedenis van het dorp vanaf de tiende eeuw tot en met de watersnood van 1717. Hij doet dat in twee delen, namelijk de late middeleeuwen tot het vertrek van de Spaanse troepen in 1576 en vanaf dat jaar dus tot 1717. Koene karakteriseert de eerste periode

als de tijd waarin bronnen van *buiten* de gemeenschap beschikbaar zijn, terwijl in de tweede periode vooral bronnen van *binnen* gebruikt konden worden. Het eerste deel is beduidend omvangrijker. Dat komt doordat Assendelft bestuurd werd door een adellijk geslacht, zonder wie er over de eerste eeuwen veel minder bronnen beschikbaar zouden zijn. Koene heeft eerder over de ridders van Assendelft gepubliceerd, zoals hij ook heeft geschreven over de beroemdste Assendelfers: Jan en Pieter Saenredam. Assendelft is ontstaan vanuit Kennemerland. Vanuit de duinen kwamen de eerste bewoners naar het hoogveen, groeven ontwateringsloten en kregen problemen met water en inklinking. De op zich weinig rijke agrarische gemeenschap werd in 1313 in leen gegeven aan Gerard (of Gerrit)

van Assendelft. De dorpingen werden daarmee dienstbaar aan de ambachtsheer, die natuurlijk ook enige rechten en privileges kreeg. Door gunstige trouwen won het geslacht Van Assendelft aan invloed en werd het gebied een Hoge Heerlijkheid. Ze bouwden een klein slot dat slechts enkele tientallen jaren heeft bestaan. Barthoud van Assendelft was een trouw volgeling van Jacoba van Beieren, wat resulteerde in de vernieling van het slot, het verlies van privileges en het opleggen van haardsteden-geld. In Assendelft was in die tijd al veel gereguleerd, vaak naar aanleiding van een misstand. Wellicht de grootste misstand was het egoïstische optreden van boeren aan de boorden van het Wijkmeer (uitloper van het IJ); ieder jaar zetten zij het land onder water, aangezien er dan slib op dat

land achter bleef. Dit was niet zonder overstromingsrisico. Opmerkelijk is de 'Spaanse tijd' van Assendelft. Tussen 1572 en 1576 was Assendelft uitvalsbasis voor het Spaanse leger boven het IJ. De hervorming sloeg hier in het geheel niet aan. Assendelft bleef tot ver in de twintigste eeuw een katholiek dorp. Het tweede deel van het boek gaat meer over die *goede luiden en gemene onderzaten*. Men profiteerde mee met relatieve Hollandse welvaart in de zeventiende eeuw, onder meer geïllustreerd door investeringen in de drooggemalen Beemster. Of een weddenschap waarin 1260 gulden werd beloofd als iemand heelhuids zou terugkeren van de haringvangst ook een teken van rijkdom is, is niet duidelijk.

Ger Jan Onrust

KOEN KOCH, *EEN KLEINE GESCHIEDENIS VAN DE GROTE OORLOG 1914-1918* (AMBO/MATEAU: AMSTERDAM/ANTWERPEN 2010), 320 PAG, € 24,95.

Er zal over drie jaar een ware hausse aan boeken over de Eerste Wereldoorlog verschijnen, het is immers in 2014 precies honderd jaar geleden dat 'The Great War' uitbrak. Koen Koch, bijzonder hoogleraar internationale betrekkingen aan de Rijksuniversiteit Groningen, loopt met zijn boek vooruit op deze hausse. In de *kleine geschiedenis* (Koch beperkt zich alleen tot de schermutselingen binnen Europa) wordt de *Urkatapostrophe* van de twintigste eeuw opnieuw verteld. De oorlog kostte ruim 9,4 miljoen soldaten en vier miljoen burgers het leven. Vier jaar lang vielen er

elke minuut drie doden. Het was een oorlog die *à l'outrance* diende te worden gevoerd, want de vijand moest worden uitgeroeid tot het bittere eind. Vaak wordt de Eerste Wereldoorlog gezien als een 'zinloze' oorlog, in tegenstelling tot de Tweede Wereldoorlog waarbij het misdadige regime van nazi-Duitsland verslagen diende te worden. In Kochs goed leesbare boek wordt beschreven in welke mate die zinloosheid nu werkelijk zinloos bleek te zijn. Koch behandelt elk oorlogsjaar nauwkeurig en schuwt niet om enkele - wijdverbreide - historische zaken nog eens tegen het

licht te houden. Niet alleen heeft hij kritiek op het ongehoord scherpe ultimatum dat Oostenrijk aan Servië oplegt, ook wijst Koch een schuldige aan voor het uitbreken van de oorlog, namelijk de stafchef van het Oostenrijkse leger: generaal Franz Conrad von Hötzendorf. Zijn sociaaldarwinistische ideeën en een

